

**LAPSUUDEN HYVINVOINNIN
KEHITTÄMINEN
LÄNSI- JA KESKI-UUDELLAMAALLA**

**PYSYVÄN KEHITTÄMISTOIMINNAN
HANKESUUNNITELMA**

**VUODESTA 2010 ALKAEN/
MARRASKUUSTA 2009 ALKAEN**

(Päivitetty 22.9.2008)

SISÄLLYSLUETTELO

1.	TIIVISTELMÄ	3
2.	HANKKEEN TAUSTAA	3
3.	KEHITTÄMISTOIMINNAN STRATEGIA	4
3.1	Kehittämissyksikön tavoitteet ja tehtävät	4
3.2	Kehittämistoiminnan asiakaslähtöisyys	5
4.	KEHITTÄMISYKSIKÖN ORGANISOINTI.....	6
4.1	Toimintamalli.....	6
4.2	Kehittämiseen osallistuvat toimijat.....	6
4.3	Kehittämistoiminnan taloussuunnitelma.....	6
4.4	Henkilöstöresursointi	6
5.	KEHITTÄMISTOIMINNAN ODOTETUT TULOKSET JA VAIKUTUKSET	6
6.	KEHITTÄMISTOIMINNAN RAPORTOINTI JA ARVIOINTI	7

LIITTEET 1 – 2

1. TIIVISTELMÄ

2. HANKKEEN TAUSTAA

Länsi- ja Keski-Uusimaa on maan lapsirikkaimpia seutuja, jossa muuttoliike on vilkasta sekä alueen sisällä että alueelle. Pääkaupunkiseutu ilmiiöineen on laajentumassa näihin Länsi- ja Keski-Uudenmaan kehyskuntiin. Lapset ja lapsiperheet sijoittuvat alueelle epätasaisesti. Alueen kunnat ovat joutuneet lisäämään palvelujaan nopeassa tahdissa samanaikaisesti kehittämällä jo olemassa olevia palveluja. Palveluita on kehitetty sekä kuntakohtaisesti että seudullisesti. Kehittämistyön perusta on usein rakentunut vallitsevan palvelurakenteen ja substanssien varaan, joita on laajennettu moniammatillisiksi ja – toimijaisiksi verkostoiksi. Kehittämistyössä on myös käytetty hyväksi olemassa olevaa tutkimustietoa. Hyvinvointipalvelujen kehittäminen näyttäisi kuitenkin kohdentuvan enemmän hyvinvoinnin vajeiden täyttämiseen tai akuuttien ongelmien ratkaisemiseen kuin kokonaisvaltaiseen lapsuuden hyvinvoinnin tukemiseen.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia sekä palvelujärjestelmiä kehitettäessä ja vahvistettaessa tulisi erityisesti tukea osallisuutta heitä itseään koskevissa asioissa. Lasten, nuorten ja perheiden vaikutuskanavia, tapoja osallistua, olisi vahvistettava, jotta tieto lasten hyvinvoinnin kokemuksista ja sen esteistä olisi tiedossa palvelujen kehittämisen perustaksi. Lasten hyvinvointiin liittyviä palveluja tulisi siten kehittää joustavasti ja yksilöllisesti, lapsen todellisesta tarpeesta. Palvelujärjestelmän eri tasoilla tarvitaan enemmän yksilöllisiä työskentelymenetelmiä ja -palveluja, lapsen varhaisen tukemisen keinoja sekä ennaltaehkäisevää työskentelyotetta kaikilla toimijoiden ja palvelujen tasoilla.

Kehittämissuunniteluvaiheen (2007 - 2009) tavoitteena on ollut luoda edellytykset pysyväälle lapsuuden hyvinvoinnin kehittämisyksikölle, jonka toiminnan lähtökohtana on ajatus lapsiperheiden palvelujen kokonaisvaltaisuudesta. Lapsuuden hyvinvoinnin kehittämisyksikön toiminnan tavoitteena on yhdessä lasten, nuorten ja perheiden sekä keskeisten toimijoiden kanssa hyvän lapsuuden turvaaminen. Kehittämissuunnitelu muodostaa kuntien lapsiperheiden palveluiden kehittämistoiminnan rakenteen, jonka tehtävänä on sovittaa yhteen tutkimus, koulutus ja kehittäminen osaksi asiakkaiden kanssa tehtävää työtä ja palvelujen kehittämistä.

Vuosien 2007- 2009 aikana on koottu yhteen kuntien ja muiden toimijoiden keskeiset kehittämissuunnitelut, määritelty kehittämisyksikön tavoitteet, *sovittu ja päätetty kehittämisyksikön organisoituminen, laadittu ja tehty sopimukset keskeisten toimijoiden kanssa sekä määritelty eri toimijoiden roolit, vastuut ja velvollisuudet*. Vuonna 2009 / 2010 Lapsuuden hyvinvoinnin kehittämisyksikkö aloittaa vakiintuneen ja pysyvän toiminnan.

3. KEHITTÄMISTOIMINNAN STRATEGIA

Kehittämisyksikön tavoitteet ja tehtävät

Kehittämisyksikön toiminnan peruslähtökohta ja laaja-alainen tavoite on **lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin vaikuttavien peruspalveluiden vahvistaminen**. Peruspalveluiden määrittelyyn alle kuuluvat kaikki kuntien sosiaali-, terveys ja sivistystoimen sekä ulkoisten palveluntuottajien ja 3. sektorin alaisuudessa lapsuuden hyvinvointiin vaikuttavat toiminnot sekä palvelut.

Peruspalveluiden vahvistamista tukevat seuraavat kehittämisyksikön tavoitteet:

- 1. Osaamisen ja asiantuntijuuden vahvistaminen moniammatillisen ja monisektoraalisen kehittämistyön sekä sisällöllisen osaamisen näkökulmasta (mm. neuvolatoiminta, varhaiskasvatus, lastensuojelu, perusopetus ja nuorisotyö)**
 - A. Tiedon kokoaminen ja tuottaminen
Kehittämisyksikössä kootaan yhteen kunnissa sekä muualla tehty tutkimus- ja kehittämistyö ja tarkastellaan niissä toteutettujen prosessien rakenteita ja toimintatapoja. Tämän pohjalta mallinnetaan ja toteutetaan kehittämistyön käytännöt vastaamaan toiminta-alueen kuntien tarpeita.
 - B. Koulutusorganisointi
Kehittämisyksikkö organisoii ja vahvistaa kuntien henkilöstön asiantuntijuutta. Koulutusorganisointi nähdään laajana alueen osaamis- ja koulutustarpeiden tunnistajana sekä koulutuksen tuottajana. Henkilöstön osaamista vahvistetaan menetelmällisesti koulutusten, työnohjauksen sekä kouluttajakoulutusten menetelmin.
- 2. Verkostomainen kehittämistyö (työtavat, osaaminen, johtaminen)**

Kehittämistoiminnan lähtökohta on verkostomainen yhteistyö sosiaali-, terveys- ja sivistystoimen henkilöstön sekä yksityisen ja 3. sektorin kanssa. Kehittämisyksikössä luodaan tutkittujen ja koeteltujen käytäntöjen seudullisen levittämisen rakenne sekä löydetään uusia lähestymistapojen palveluissa ja niiden kehittämisessä (esim. VARPU – varhainen avoin yhteistyö - malli). Lisäksi pysyvässä kehittämisyksikössä on olemassa seudullinen ja/tai alueellinen johtamis- ja kehittämisrakenne, joka ohjaa ja tukee systemaattisesti kunnissa ja kuntien välillä tehtävää kehittämistyötä ja hyvinvointipalvelujen johtamista.

3. Strategisen ymmärryksen vahvistaminen

Alueen useat organisaatiouudistukset ja – muutokset luovat haasteita lapsuuden hyvinvoinnin kehittämiseksi. Kehittämisyksikön tehtävänä on lisätä ja vahvistaa kuntien sosiaali-, terveys- ja sivistystoimen yhteistä strategista ymmärrystä monisektoraalisesti toteutettuna sekä nykypäivän että tulevaisuuden näkökulmasta tarkastellen. Kehittämistoiminta vahvistaa seudullisia ja alueellisia rakenteita valtakunnallisia ohjelmia sekä linjauksia mukaillen.

4. Alueellisen erityisosaamisen organisoituminen ja kehittäminen

Seudullisen/alueellisen erityisosaamisen vahvistaminen vastaa alueen erityisiin tarpeisiin lapsuuden hyvinvoinnin tukemiseksi. Kehittämistoiminnan välityksellä kootaan sellaista osaamista, mitä alueelliset rakenteet eivät kata sekä huolehditaan yhteyksien rakentumisesta. Kehittämistoiminnan avulla tuetaan tukipalvelujen kehittämistä kunnissa.

Kehittämistoiminnan asiakaslähtöisyys

Kehittämisyksikön tavoitteissa, sisällöissä, organisoitumisessa ja toimintatavoissa noudatetaan Länsi- ja Keski-Uudenmaan toimintaympäristöstä nousevia vaateita.

Kehittämisyksikkö tukee prosessia, jolla lapsen, nuoren ja perheen palveluita tuotetaan osallistavasti, yksilöllisesti, tarkoituksenmukaisesti ja joustavasti. Lisäksi varmistetaan, että valituilla palveluilla on riittävästi vaikuttavuutta lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Asiakaslähtöisyys on sidoksissa kaikissa kehittämistoiminnan tehtävissä, sillä kehittämisyksikön työssä lapsuus ja nuoruus (raskausaika – 17 v.) nähdään jatkumona, joka jakautuu lapsuuden vaiheisiin ja niihin liittyviin elämäntilanteisiin. Työ pohjautuu **elämänkaarajatteluun**. Elämänkaarajattelussa nousee eri sektoreiden ja palvelujen raja- tai yhteistyöpinnat uudella tavalla esiin. Elämänkaarajattelu nostaa esiin tarpeen sopia eri toimijoiden rajapintatyöskentelyn uudet kriteerit ja toimintatavat. Kehittämisyksikkö rakentuu lapsen eri ikäkausien keskeisten toimijoiden verkostoksi. Kehittämisyksikön tehtävänä on myös henkilöstön osaamisen lisääminen ja vahvistaminen uudenlaisen työskentelyorientaation ja menetelmien avulla.

Kuvio 1. Lapsuuden vaiheet, elämäntilanne sekä lapsen ja perheen yhteistyökumppanit eri ikävaiheissa

Lapsuuden vaiheet, elämäntilanteet sekä lapsen ja perheen yhteistyökumppanit				
Ikä/v.	Vaihe		Elämäntilanne	Yhteistyökumppanit
-9 kk-0v	Odotus-aika	Perheen perustaminen/suunnittelu	Parisuhde, raskausaika, adoptio, vanhemmaksi kasvaminen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ perhesuunnittelu ▪ äitiysneuvola ▪ lastenneuvola ▪ perheneuvola ▪ varhaiskasvatus (päivähoito, esiopetus ja päivähoiton erityispalvelut) ▪ perusopetus ▪ oppilashuolto ▪ koulu- ja opiskelija-terveydenhuolto ▪ terveydenhuolto ▪ sosiaalityö ▪ perhetyö ▪ nuorisotyö ▪ liikuntatoimi ▪ kulttuuritoimi ▪ muu vapaa-aikatoimi ▪ järjestöt ▪ II-asteen koulutus ▪ oppilaitokset ▪ työvoimatoimisto ▪ muut
0-6	Varhaisvuodet	Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimaan oppimisen tukeminen	Hoiva ja kasvatusta (vanhempi- lapsisuhte), vanhemmuus, parisuhteen merkitys, kasvatuskumppanuus (lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyviin yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen), perheen tunnistaminen (perhe ja lähiverkosto), varhainen avoin yhteistyö	
7-8	Kouluvuodet	Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimaan oppimisen tukeminen	Alakoulu, oppimisvalmiudet, oppiminen, kasvaminen, vanhemmuuden tukeminen, esipuberteetti, lapsen itsenäistyminen ja vastuun ottaminen, sosiaalistuminen.	
9-12		Koulunkäynti		
13-16	Nuoruusikä	Koulunkäynti	Oppiminen, kasvaminen, vanhemmuuden tukeminen, lapsen itsenäistyminen ja vastuun ottaminen, murrosikä, sosiaalistuminen.	
17		Tulevaisuuden suunnittelu	Opiskelu, työelämä, teini-ikä, tuki vanhemmille.	

4. KEHITTÄMISYKSIKÖN ORGANISOINTI

Kehittämistoiminnalla on oma rakenne, jossa asiantuntijoiden rooli on vahva.

Toimintamalli

4.2 Kehittämiseen osallistuvat toimijat

4.3 Kehittämistoiminnan taloussuunnitelma

4.4 Henkilöstöresursointi

5. KEHITTÄMISTOIMINNAN ODOTETUT TULOKSET JA VAIKUTUKSET

6. KEHITTÄMISTOIMINNAN RAPORTOINTI JA ARVIOINTI

Lapsuuden hyvinvoinnin kehittämissyksikön etenemisestä raportoidaan systemaattisesti hankeraportoinnin keinoin (toiminta, talous) säännöllisesti sekä kuntien ohjauselimille että hankkeen johto- ja ohjausryhmälle.

Kehittämissyksikölle laaditaan arviointisuunnitelma, jossa kantavana arviointimenetelmänä hyödynnetään itsearviointi. Yhteistyöprosessissa toteutettava itsearviointi raportoidaan säännöllisesti kaikissa toimijaryhmissä hankkeen aikana.

Kehittämissyksikön ulkopuolinen arviointi ostetaan tarvittaessa ulkopuoliselta palvelun tuottajalta.

Kehittämissyksikkö tuottaa jatkuvasti myös opinnäyte- ja oppilastöitä, jotka ovat osa hankkeen sisällöllistä ohjausta. Opiskelijat ovat kiinteä osa hankkeen tiedon tuotantoa ja tietoperustan vahvistamista.

Kehittämissyksikön asiantuntijat sekä yhteistyötahot tuottavat mm.

- väli- ja loppuraportteja (yhteenvedo kehittämissyksikön toiminnasta ja sisällöistä)
- arviointiraportteja (sisällölliset teemat ja työstettävät kysymykset)
- sisältö-, substanssi- ja teemakohtaisia selvityksiä, katsauksia ja raportteja
- opinnäytetöitä (esim. pro gradu tutkielma, ammatillinen lisensiaattityö, muu jatko-opintojen tutkimus)

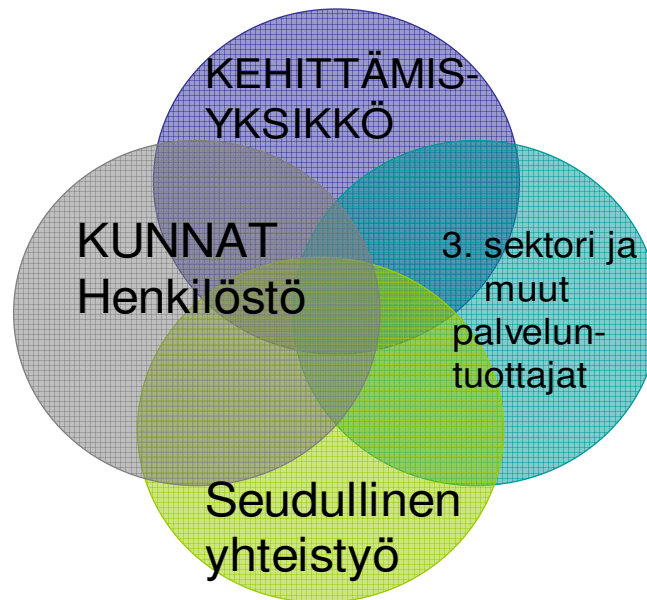
**LIITE 1 PYSYVÄN LAPSUUDEN HYVINVOINNIN KEHITTÄMISYKSIKÖN
(V. 2010 alkaen) TAVOITTEIDEN JA TEHTÄVIEN MÄÄRITTELY**

LASTEN JA NUORTEN KASVUA SEKÄ KEHITYSTÄ
TUKEVAN KASVUYMPÄRISTÖN JA
VUOROVAIKUTUKSEN
VAHVISTAMINEN

OSAAMISEN JA
ASiantuntijuuden
VAHVISTAMINEN

STRATEGISEN
YMMÄRRYKSEN
VAHVISTAMINEN

MONIAMMATILLISEN JA
MONISEKTORAALISEN
YHTEISTYÖN
VAHVISTAMINEN

PERUSPALVELUIDEN
VAHVISTAMINEN

VERKOSTOMAINEN
KEHITTÄMINEN

SISÄLLÖLLISEN KEHITTÄMISTOIMINNAN
ORGANISOINTI
(mm. neuvolatoiminta, varhaiskasvatus,
lastensuojelu, perusopetus ja nuorisotyö)

SEUDULLISEN JA
ALUEELLISEN
ERITYISOSAAMISEN
ORGANISOIMINEN
JA KEHITTÄMINEN

**LIITE 2 LÄNSI – JA KESKI-UUDENMAAN LAPSUUDEN HYVINVOINNIN KEHITTÄMISYKSIKÖN (V. 2010 ALKAEN)
TAVOITTEET, TEHTÄVÄT JA NIIDEN OPERATIONALISOINTI (alustava työpöytäpäivä 22.9.2008)**

Tavoite / päämäärä	Sisältö / tarkoitus	Keinot / toimenpiteet	Vastuulliset toimijat	Aikataulu
PERUSPALVELUIDEN VAHVISTAMINEN				
1. Osaamisen ja asiantuntijuuden vahvistaminen	<i>Alueellisen sekä seudullisen tutkimus-, koulutus- ja kehittämistoiminnan mahdollistaminen</i>	Tiedon kokoaminen ja tuottaminen sekä yhteistyön koordinointi.	Kehittämissyksikkö Kunnat	
	Moniammatillisen ja monisektorialaisen yhteistyön vahvistaminen	Koulutusorganisointi: <i>Vahvistetaan seudullista kehittämis- ja koulutusrakennetta sekä jaetaan arvioitua kokemustietoa.</i>		
	Sisällöllisen kehittämistoiminnan organisointi (mm. neuvolatoiminta, varhaiskasvatus, lastensuojelu, perusopetus ja nuorisotyö)	Koulutusorganisointi: <i>Henkilöstön osaamisen vahvistaminen ja lisääminen kunnallisesta ja seudullisesta tarpeesta lähtevästi.</i>		
2. Verkostomainen kehittämistyö	<i>Tutkittujen ja koeteltujen käytäntöjen seudullisen levittämisen rakenteen luominen sekä uusien lähestymistapojen löytäminen palveluissa ja niiden kehittämisessä</i>	<i>Kootaan ja hyödynnetään kuntien kehittämistyössä ja hankkeissa saatuja tuloksia. Tämän pohjalta mallinnetaan ja toteutetaan kehittämistyön käytännöt vastaamaan kuntien tarpeita.</i>	Kehittämissyksikkö Kunnat	
	<i>Kehittämistyön sisällyttäminen osaksi esimies- ja johtamistyötä</i>	<i>Tuetaan seudullista johtamis- ja kehittämisrakennetta, joka ohjaa ja tukee systemaattisesti kunnissa ja kuntien välillä tehtävää kehittämistyötä ja hyvinvointipalvelujen johtamista.</i>		
3. Strategisen ymmärryksen vahvistaminen	Lapsuuden hyvinvointia tukevien rakenteiden vahvistaminen kuntien sisäisessä sekä kuntien välisessä toiminnassa.		Kehittämissyksikkö Kunnat	
	Lasten ja nuorten kasvua sekä kehitystä tukevan kasvuympäristön ja vuorovaikutuksen vahvistaminen			
4. Seudullisen ja alueellisen erityisosaamisen organisointi ja kehittäminen	Kehittämistoiminnan avulla tuetaan tukipalvelujen kehittämistä kunnissa	Kootaan sellaista osaamista, mitä alueelliset rakenteet eivät kata sekä huolehditaan yhteyksien rakentumisesta.	Kehittämissyksikkö Kunnat	